

Беларуская лацініца

(Беларуская латыніца)

Разам з кірыліцай у беларускай мове ўжываецца лацінскі альфабэт — *лацініца*:

A B C Ć Č D (DŽ DZ) E F G H I J K L Ĺ M N Ń O P R S Ś Š T U Ů V Y Z Ź Ž

Ніжэй паказана лацініца з адпаведнымі літарамі кірыліцы і наадварот — кірыліца з адпаведнымі літарамі лацінкі.

лацініца →	кірыліца	кірыліца →	лацініца
a	а	а	a
b	б	б	b
c	ц	в	v
ć	ць	г	h / g
č	ч	д	d
d	д	е	je / ie / e
e	э	ё	jo / io / o
f	ф	ж	ž
g	г (гук [g] выбухны)	з	z
h	г (гук [ɣ] трывальны)	і	i
i	і	й	j
j	й	к	k
k	к	л	l
l	ль	м	m
l̄	л	н	n
m	м	о	o
n	н	п	p
ń	нь	р	r
o	о	с	s
p	п	т	t
r	р	у	u
s	с	ў	ũ
ś	сь	ф	f
š	ш	х	ch
t	т	ц	c
u	у	ч	č
ũ	ў	ш	š
v	в	ы	y
y	ы	ь	—
z	з	э	e
ž	зь	ю	ju / iu / u
ž̄	ж	я	ja / ia / a

Зазначце.

1) У лацініцы, у адрозьненні ад кірыліцы, менш галосных і больш зычных літараў.

Галосныя літары: a e i o u y

Зычныя літары: b c ć č d (dž dz) f g h j k l Ĺ m n Ń p r s ś š t Ů v z ź ž

2) У лацініцы няма мяккага знаку **Ь**.

Таму зычныя **Ć, Ń, Ś, Ź** — заўсёды мяккія і адрозніваюцца ад аналягічных цвёрдых літараў **C, N, S, Z** спецыяльным дыякрытычным знакам: **піць = pić, нясыці = niaści, адрозьненні = adroźnieńni**. Аднак для літар **L** і **Ł** усё наадварот! Літара **L** — мяккая, а літара **Ł** — цвёрдая: **літара = litara, палац = pałac, люстэрка = lusterka, пачакальня = pačakalnia, малако = małako**.

3) У літар **Ź, Ś, Ć, Ŭ** знаходзім іншы дыякрытычны знак, які паказвае не мяккасьць, а гук: **шчупак = ścuprak, чараўнік = čaraŭnik, дождж = doždź, аўтар = aŭtar**.

4) Лацінка абыходзіцца бязь літараў **Я, Е, Ё, Ю**. Таму:

- пасья галосных і на пачатку словаў пішам:

Я	JA	сьветлая = śvietłaja , явар = javar , яскравы = jaskrawy
Е	JE	ежа = ježa , прыедзе = pryjedzie , тое = toje
Ё	JO	ёсьць = jość , знаёмства = znajomstva , маёнтак = majontak
Ю	JU	Юля = Jula , ведаю = viedaju , забаўляюцца = zabaŭlajucca

- пасья зычных (акрамя мяккай літары **L**) пішам:

Я	IA	вячэра = viačera , няня = niania , сям'я = siamja
Е	IE	сьвет = śviet , мейсца = miejsca , поўдзень = poŭdzień
Ё	IO	сёлета = sioleta , цётка = ciotka , зёлкі = ziolki
Ю	IU	сюды = siudy , касьцюм = kaścium , усю = usiu

- пасья мяккай літары **L** пішам:

Я	A	рэклама = reklama , пляц = plac , ляжыць = łażyć
Е	E	лес = les , вяселье = viasielle , тэлефануе = telefonuje
Ё	O	лёс = los , лёд = lod , жыллё = żyłło , далёка = daloka
Ю	U	любіць = lubić , куплю = kuplu , дзіўлюся = dziŭlusia

5) У лацінцы адсутнічае апостраф ('): **узмор'е = uzmorje, надвор'е = nadvorje, сям'я = siamja, бар'ер = barjer, кан'юнктура = kunjunktura**.

6) У кірыліцы літары **Е** адпавядаюць два гукі [jэ], аднак у лацінцы літара **E** перадае адзін гук [э]: **гэты = hetu, фатэль = fatel, шэсьць = šeść, цэгла = cegła, дрэва = dreva**.

7) Гук [x] у лацінцы перадаецца дыфтонгам **CH**: **хадзіць = chadzić, хвалявацца = chvalavacca, хто = chto, падхапіць = padchapić, хораша = choraša**.

8) Лацінская літара **G** перадае выбухны гук [g], які ў беларускай мове часцей за ўсё сустракаецца ў злучэньнях літараў зг: **мазгі = mazgi, згвалціць = zgwałcić, розгі = rozgi**. Аднак, ёсьць і шэраг іншых словаў з гукам [g]: **цэгла = cegła, ганак = ganak, гузік = guzik**.

9) У астатнім правілы вымаўленьня, пісьма й чытаньня ў лацінцы такія ж, як і ў кірыліцы.

Karotkija i prostyja razmovy (čytajcie ŭhołas)

— Niaŭžo vy začyniajeciesia?
— Vybačajcie, u nas techničny pierapynak.
— A mnie Ź hetak pilna treba zapłaćić za kamunalniju pasłuhi!
— Što za biada, davajcie vaš kvitok.

— Няўжо вы зачыняецеся?
— Выбачайце, у нас тэхнічны перапынак.
— А мне ж гэтак пільна трэба заплаціць за камунальныя паслугі!
— Што за бяда, давайце ваш квіток.

<p>— Dzie tyja dziaŭčaty? — U wiečary jany buduć u nas na imprezie. — Ale Ź ci paznaju ja ich? — Adrazu paznaeš, bo ichny vyhlad nadta admietny: jany ũ nacyjanalnych strojach. Hetkich strojaŭ na ũsim instytutcie ni ũ koha niama.</p>	<p>— Дзе тыя дзяўчаты? — Увечары яны будуць у нас на імпрэзе. — Але ж ці пазнаю я іх? — Адразу пазнаеш, бо іхні выгляд надта адметны: яны ў нацыянальных строях. Гэткіх строяў на ўсім інстытуце ні ў кога няма.</p>
<p>— Dobry dzień, dziadźka Andrej! — Zdarou, žeŭžyk. A dzie Ź baćki? — Zaraz pryjduć. Zajšli ũ kramu. — Nu, jak ty duŹ-zdarou? Ci padros za leta? — My byli na mory, dziadźka Andrej. — Na mory? A dzie Ź heta? — U Tureččynie, na Egiejskim mory. Jano ciopłaje, łaskavaje. I vada ũ im čystaja, prazrystaja.</p>	<p>— Добры дзень, дзядзька Андрэй! — Здароў, жэўжык. А дзе ж бацькі? — Зараз прыйдуць. Зайшлі ў краму. — Ну, як ты дуж-здароў? Ці падрос за лета? — Мы былі на моры, дзядзька Андрэй. — На моры? А дзе ж гэта? — У Турэччыне, на Эгейскім моры. Яно цёплае, ласкавае. І вада ў ім чыстая, празрыстая.</p>
<p>— Dobry dzień! Kampanija «Čmiel». Słuchaju vas. — Dabrydzień! Nas zacikaviła vaša pradukcyja, majem namier kupić. Chacieli b siońnia padjechać i zaključyć damovu. — Kali łaska, pryjaŹdŹajcie. My pracujem ad 9 da 18 hadziny.</p>	<p>— Добры дзень! Кампанія «Чмель». Слухаю вас. — Дабрыдзень! Нас зацікавіла ваша прадукцыя, маем намер купіць. Хацелі б сёньня пад'ехаць і заключыць дамову. — Калі ласка, прыяжджайце. Мы працуем ад 9 да 18 гадзіны.</p>
<p>— Dzie ty hetak zatrymałasja? — Dyk siońnia Ź u škole byŭ baćkoŭski schod. — Nu i što skazała nastaŭnica pra našaha Paŭłu? — Nu, što. Z movami ũ jaho narmalova. A voś matematyka... Nastaŭnica kaŹa, što treba padciahnuć navyki rachavańnia. — A jak pavodziny? — O-o-o, tut jaho treba dukavać a dukavać. Na pierapynkach lotaje, niesłuch hety. Viedaješ, što byŭło? Naskočyŭ na dyrektara školy, i nastaŭnica mieła vymovu. — Bačyš, za hetymi kamandziroŭkami dzicia zusim razbeściłasja.</p>	<p>— Дзе ты гэтак затрымалася? — Дык сёньня ж у школе быў бацькоўскі сход. — Ну і што сказала настаўніца пра нашага Паўлу? — Ну, што. З мовамі ў яго нармалёва. А вось матэматыка... Настаўніца кажа, што трэба падцягнуць навыкі рахаваньня. — А як паводзіны? — О-о-о, тут яго трэба дукаваць а дукаваць. На перапынках лётае, неслух гэты. Ведаеш, што было? Наскочыў на дырэктара школы, і настаўніца мела вымову. — Бачыш, за гэтымі камандзіроўкамі дзіця зусім разбэсьцілася.</p>
<p>— Pasłuchaj, jakaja abviestka: «Za 10 kilametraŭ ad horadu pradajecca katedŹ z usimi bytavymi vyhodami». — Cikava, kolki Ź jon budzie kaštavać? — Blizka ad horadu, usie vyhody. Peŭna Ź, cana budzie nie małaja. — Što tam doŭha razvaŹać, davaj patelefanujem.</p>	<p>— Паслухай, якая абвестка: «За 10 кілямэтраў ад гораду прадаецца катэдж з усімі бытавымі выгодамі». — Цікава, колькі ж ён будзе каштаваць? — Блізка ад гораду, усе выгоды. Пэўна ж, цана будзе не малая. — Што там доўга разважаць, давай патэлефануем.</p>

Сугучныя словы
(Созвучные слова)

У беларускай мове ёсць словы, якія па гучанні падобныя да расейскіх, але маюць зусім іншы сэнс. У лінгвістыцы гэтыя словы называюцца *міжмоўнымі амонімамі*. Ніжэй пададзеныя некаторыя з гэтых словаў.

беларускае слова	тлумачэнне слова па-расейску	сугучнае расейскае слова	пераклад сугучнага расейскага слова
адка́з	1) ответ 2) ответственность	отказ	адмова
айце́ц	отец (служитель культа)	отец (в семье)	бацька
ара́ць	пахать	орать (кричать)	галасіць
асоба	личность	особо (особенно)	асабліва, адме́тна
бага́тыр	богач	богатырь	волат, асі́лак
ба́нька	1) плоское кольцо 2) банка (медицинская)	банька, баня	ла́зьня
бла́га	1) дурно, скверно 2) тошно	благо (хорошо что)	балазе́
бра́к	1) брак (дефект) 2) недостаток чего-либо	брак (супружество)	шлю́б
буйны́	крупный	буйный (сумасшедший)	вар’я́цкі
бясе́да	бал, застолье, банкет, пиршество	беседа	гутарка, размова
бясьпе́ка	безопасность	беспечность	бестурботнасьць, нядба́йнасьць
век	возраст	век (столетие)	стагодзьдзе
ве́ка	крышка	веко у глаза	паве́ка
ве́тка	ветка (железнодорожная)	ветка (дерева)	галі́на
выго́да	удобство, уют	вы́года	вы́гада
вясе́лье	свадьба	веселье	веса́лосьць
гада́ць	предполагать, угадывать	гадать	варажы́ць
гарбу́з	тыква	арбуз	каву́н
годны́	достойный	годный	прыда́тны, зда́тны
гра́біць	грести (веслом, граблями)	грабить (отбирать)	рабава́ць
граза́	острастка, страх от угроз	гроза	навальні́ца
грама́да	толпа, община, общество	громада, громадина	велі́ч, гма́х
да́ча	дача чего-нибудь	дача (загородный дом)	ле́цішча
другі́	второй	другой (иной)	і́ншы
дыва́н	ковёр	диван	кана́па
е́сьці	принимать пищу	есть (имеется в наличии)	ёсьць
ё́лка	ёлка новогодняя	ёлка (растущая в лесу)	е́лка
ё́лкі	прогорклый	ёлки (растущие в лесу)	е́лкі
жада́ць	хотеть чего-либо	желать в поздравлении	зы́чыць
забор	водо-забор	забор (ограждение)	агароджа, парка́н
звод	свод (например, законов)	свод (перекрытие)	скляпе́нне
зжа́ць	сжать (рожь, пшеницу)	сжать (сдавить)	сьці́снуць
злодзей	вор	злодей	ліхадзе́й, злачы́нец
і́грушка	1) грушевое деревце 2) мелкий плод груши	игрушка	ца́цка
калду́н	пельмень	колдун (волшебник)	вядзьма́р
калё́сы	телега, повозка	колёса (автомобиля)	колы́

касьце́р	поленница, кострище	костёр	вогни́шча
кары́ сны	полезный	корыстный (человек)	кары́ сьлівы
ка́чка	утка	качка (качание, болтанка)	калы́ха ньне, хіста́ ньне
кра́сны	красивый	красный (цвет)	чы́рво ны
кросны	ткацкий станок	крёсный (отец)	хросны (бацька)
кры́шку	немножко	крышка	ве́ка
ку́кла	1) узел волос, закрученных сзади в причёску 2) бутон	кукла (игрушка)	ля́лька
крэ́сіва	огниво	красиво	прыго́жа
крэ́сла	стул (жёсткий)	кресло (мягкое)	фатэ́ль
ла́яць	ругать	лаять (о собаке)	браха́ць
лі́штва	обшивка, наличник, планка	листва	лі́сьце
ложак	койка, кровать	ложка	лы́жка
лук	лук (оружие)	лук (растение)	цыбу́ля
лю́лька	трубка (для курения)	люлька (колыбель)	калы́ска
лю́ты	февраль	лютый (жестокий)	жорсткі, заця́ты
мані́ць	обманывать	манить (притягивать)	ва́біць
ма́сла	масло сливочное	1) масло растительное 2) масло машинное	1) але́й 2) алі́ва
мі́р	мир (отсутствие вражды)	мир (вселенная)	сусьве́т
наказа́ць	приказать	наказать (за проступок)	пакара́ць
напраўля́ць	править бритву	направлять (управлять)	кірава́ць
наці́ск	ударение (в слове)	натиск (нажим, давление)	наці́ска ньне
непрые́мны	неприятный	неприемлемый (недопустимый)	непрыйма́льны
нядзе́ля	воскресение	неделя	ты́дзень
о́рган	орган (часть тела)	орган (учреждение)	устано́ва
паго́да	только яркая солнечная погода (вёдро)	погода вообще	надвор’е
пако́й	комната	покой	спако́й
па́ра	пар	пора (года)	па́ра
пах	запах	пах (промежность)	пахві́на
пей!	пой (песню)!	пей (воду)!	пі!
плё́ткі	сплетни	плётка, хлыст	бізу́н, пу́га
плот	забор	плот (для плавания)	плыт
пол	пол (биологич.)	пол (настил в доме)	падлога
пост	пост (на дороге)	пост (должность)	паса́да
пра́віць	ремонтить	править (страной)	кірава́ць, улада́ рыць
прада́ць	1) продать что-либо 2) закабалить	продать (предать)	здра́дзіць
прака́за	проказа (болезнь)	проказа (шалость)	свавольства
прастой	простой (бездействие)	простой (не сложный)	просты
прасьвяці́ць	просветить (подвергнуть просвечиванию)	просветить (дать знания, научить)	адукава́ць
пу́шка	кубышка	пушка (военная)	гарма́та
пыта́ць	спрашивать	пытать (мучить)	катава́ць
рашы́ць	известить, истребить	решить (задачу)	развяза́ць
рушы́ць	выступать с походом	рушить (разрушать)	разбура́ць, руйнава́ць
рэч	1) вещь 2) предмет, дело	речь	мова, гу́тарка
сва́рка	ругань, скандал	сварка (электро)	зва́рка

склон	падеж	склон	схіл, адхон
слых	слух (чувство)	слух (молва)	пагалоска
ста йня	конюшня	стая (например, волчья)	згра я
стра ва	пища	отрава	атру та
стрэ льба	ружьё	стрельба (пальба)	страляні на
студзень	январь	студень (кушанье)	халадзе ц
студня	колодец	стужа	сьцю жа
субяседнік	тот, кто берёт участие в банкете, застолье	собеседник	суразмоўца
сьвет	мир, земля	свет (освещение)	сьвятло
тапіць	1) топить (пускать ко дну) 2) топить (сало и т.п.)	топить (печку)	паліць
твар	лицо	тварь (живое существо)	стварэньне
тлусты	жирный	толстый	тоўсты
трактаваць	угощать	трактовать (объяснять)	тлумацьць
трус	кролик	трус	баязьлівец
убіць	вбить что-либо или во что-либо	убить (лишить жизни)	забіць
установа	учреждение	установка (оборудование)	абсталяваньне, начыньне
халя ва	1) голенище (у сапога) 2) рот, горло 3) гордость, чванство	халява (дармовщинка)	дарэ мшчына
хлеб	хлеб (выпечка)	хлеб (зерно)	збожжа
хмурны	хмурый (о человеке)	хмурый (о погоде)	хма рны, па хмурны
худы	худой (тощий)	1) худой (дырявый) 2) худой (плохой)	1) дзіра вы 2) благі, ке пскі
цяпло	огонь	тепло, теплота	цяпліня
час	время	час	гадзі на
часы	времена	часы	гадзіньнік
чыніць	делать, производить, совершать	чинить (ремонттировать)	рамантаваць, пра віць
язык	язык (часть тела)	язык (речь)	мова